

ИЗВЕШТАЈ О ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ, КАНДИДАТА И МЕНТОРА ЗА ИЗРАДУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I. ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

1. Орган који је именовао Комисију:

На основу члана 127 Статута Филолошког факултета Универзитета у Београду и члана 128 Закона о Високом образовању, Наставно-научно веће је на седници одржаној 4. новембра 2015. године донело одлуку којом смо изабрани у Комисију за одобрење теме за израду докторске дисертације коју је САЊА ОГЊАНОВИЋ пријавила под насловом *СИНТАКСА РЕДА РЕЧИ У ДИЈАЛЕКТИМА СРПСКОГ ЈЕЗИКА*.

2. Састав Комисије

Др Михаило Шћепановић, доцент за научну област Лингвистичка србистика-Дијалектологија, година избора у звање: 2011; запослен на Филолошком факултету Универзитета у Београду.

Др Милош Ковачевић, редовни професор за научну област Српски језик и Општа лингвистика; година избора у звање: 1995; запослен на Филолошком факултету Универзитета у Београду.

Др Видан Николић, редовни професор за научну Српски језик; година избора у звање: 2009; запослен на Учитељском факултету у Ужицу Универзитета у Крагујевцу.

II. БИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

Сања Огњановић рођена је у Јагодини 1985. године. Филолошки факултет (студијска група: Српски језик и књижевност) уписала је 2004. године, а завршила 2011. године с просеком 9,07. Катедра за српски језик са јужнословенским језицима доделила јој је награду „Петар Ђукановић” (2009) за најбољи семинарски рад из предмета Дијалектологија српског језика у школској 2008/2009. години (*Говор села Рибаре код Јагодине*). Рад је објављен је у часопису *Српски језик*. На основу

просека с редовних студија кандидат је школске 2011/12. године уписао докторске студије на матичном факултету (модул Српски језик) непосредно након редовних студија. На докторским студијама је положио све предвиђене испите и урадио прописан број СИР-ева (с просечном оценом 9.87). На основу просека с редовних студија Сања Огњановић је конкурисала за стипендију Министарства просвете, науке и технолошког развоја Р. Србије. Од маја 2012. до фебруара 2015. године била је стипендиста овог Министарства. Као студент докторских студија, школске 2012/13. и 2013/14. године била је ангажована као сарадник на Катедри за српски језик са јужнословенским језицима – предмети Дијалектологија српског језика и Дијалекатски текстови. Сада је студент пете године докторских студија на Филолошком факултету. Од марта 2015. године запослена је на Филолошком факултету Универзитета у Београду као асистент на предметима Дијалектологија српског језика и Дијалекатски текстови.

III. БИБЛИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

1. *Основне особине говора села Рибаре код Јагодине*, Српски језик, XVI, Београд 2011, стр. 739–752 (ISSN 0354-92 59; УДК 811.163.41'282.2).
2. *Призренско-тимочки говори у граматицама српског језика*, Књижевност и језик, LXII/1–2, Београд 2015, стр. 161–171 (ISSN 0454-0689; УДК 811.163.41'282.2371.3::811.163.41'36).
3. *О ћутању у српском језику*, Прилози проучавању језика, 44, Нови Сад 2014, стр. 29–41 (ISSN 2334-7457; УДК 81:159.9811.163.41'373).
4. *Етници и придеви изведени од имена места у околини Јагодине*, Свет речи, 31/32, Београд 2011, стр. 76–77 (ISSN 1450-6211).
5. *Страна препозитивна компонента е- у савременом српском језику*, у: Савремена проучавања језика и књижевности IV/1 (Зборник радова са IV научног скупа младих филолога Србије одржаног 17. марта 2012. године на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу), ФИЛУМ, Крагујевац 2013, стр. 139–145 (ISBN 978-86-85991-17-2; УДК 811.163.41'373.611)

6. *О неодређено-свршеним глаголима у српском језику*, Свет речи, 35/36, Београд 2013, стр. 57–59 (ISSN 1450-6211).

7. *Монументално издање Светостефанске хрисовуље* (Повеља краља Милутина манастиру Бањска – *Светостефанска хрисовуља*. Књига прва: „Фототипија изворног рукописа“, 1– 209; Књига друга: „Фототипије издања и пратеће студије“, 1– 255. Приредио Ђорђе Трифуновић. Издавачи: Музеј у Приштини, Центар за очување наслеђа Косова и Метохије – Mnemosyne, ЈП Службени гласник, Београд 2011), Српски језик, XVII, Београд 2012, стр. 683–687 (приказ) (ISSN 0354-92 59).

8. *О зборнику радова са београдског међународног скупа о творби речи* (Творба речи и њени ресурси у словенским језицима, Зборник радова са четрнаесте међународне научне конференције Комисије за творбу речи при Међународном комитету слависта, Филолошки факултет, Београд 2012, 1– 771), Српски језик, XVIII, Београд 2013, стр. 831–835 (приказ) (ISSN 0354-92 59).

9. *Нова књига о српској ћирилици* (Милош Ковачевић, *У одбрану српске ћирилице – Хрестоматија*, Српско просвјетно и културно друштво „Просвјета“, Пале 2013, 1– 254), Српски језик, XIX, Београд 2014, стр. 787–793 (приказ) (ISSN 0354-92 59).

IV. ОЦЕНА ДА ЈЕ КАНДИДАТ ПОДОБАН ДА РАДИ ДИСЕРТАЦИЈУ

Сања Огњановић је, како се види, испунила све обавезе на докторском студију, објавила девет радова, од којих шест научних и три приказа, с тим да међу објављеним радовима има и један објављен у међународном часопису из категорије М24. Комисија закључује да Сања Огњановић испуњава све услове за израду докторске дисертације.

V. ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ПРЕДЛОЖЕНОГ МЕНТОРА

За ментора је предложен др Михаило Шћепановић, доцент Филолошког факултета Универзитета у Београду, на предмету Дијалектологија, из области које је и тема пријављене докторске дисертације Сање Огњановић.

1) „Дијалекатска лексикографија“, *Радови Филозофског факултета*, 11, књ. 1, Универзитет у Источном Сарајеву, Филозофски факултет Пале, Пале, 2009, 321–333.

- 2) "Карактеристичне особине синтаксе реченице у говору Дробњака", *Радови Филозофског факултета: Филолошке науке*, број 16, књига 1/1, Универзитет у Источном Сарајеву, Филозофски факултет Пале, 2014, стр. 107 – 117.
- 3) "Дијалекатска дистрибуција и нормативни статус лексеме «дако» у граматикама српског језика XIX вијека", *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 44/1 Београд, 2015, стр. 487 – 492.
- 4) „Проблеми стандардизације српског ономастичког терминосистема“ Зборник радова *Стандардизација терминологије*, Савезни завод за стандардизацију. Институт за српски језик САНУ, YU форум квалитета – САНУ, Београд, 1996, 157–161.
- 5) „Ономастичка терминологија и норма“, *Трећи лингвистички скуп 'Бошковићеви дани'*, ЦАНУ, Научни скупови, књ. 42, Одјелјење умјетности, књ. 14, Подгорица, 1997, 215–221.
- 6) „Несагласност граматичког и лексикографског статуса једног типа ојконима“, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 26/2, Београд, 1997, 389–398.
- 7) „Категоризација врста ријечи у ономастичкој номинацији“, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 27/2, Београд, 1998, 289–297.
- 8) „Трансонимизација и номиналне категорије“, *Српски језик*, III/1–2, Београд, 1998, 101–108.
- 9) „Одраз конкуренције језичких средстава у српској топонимији“, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 29/1, Београд, 2000, 249–256.
- 10) „Поглед на етнониме у српским пословицама“, *Српски језик*, XI/1–2, Београд 2006, 523–533.

Комисија сматра да др Михаило Шћепановић испуњава све услове за ментора ове докторске дисертације.

VI. ОЦЕНА О ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ

1. Оцена формулације наслова тезе

Пошто је основни циљ дисертације испитивање реда речи у дијалектима српског језика (тзв. штокавском језичком ареалу), како старијим, тако и млађим, при чему ће посебна пажња бити посвећена на издвајања и осветљавање разлика између појединих дијалеката или групе дијалеката, али и разлике дијалеката према књижевном језику - јасно је да предложени наслов докторске дисертације

Синтакса реда речи у дијалектима српског језика прикладан и да добро репрезентује суштину предложене теме истраживања, која се тиче трију области лингвистичке србистике: дијалектологије, лингвогеографије и стилистике.

2. Оцена предмета (проблема) истраживања

Предмет докторске дисертације Сање Огњановић *Синтакса реда речи у дијалектима српског језика* јесте опис и анализа језичких и стилских карактеристика реда речи у дијалектима српског језика. Корпус сачињавају текстови народних говора из различитих извора, у првом реду етнографских (В. Карацић, В. Чајкановић, В. Бован и др.) и лингвистичких. Врло битан део корпуса чиниће лингвистички извори представљени као збирке текстова, који се деценијама објављују уз бројне дијалектолошке монографије. У првом реду реч је о текстовима објављиваним у оквирима Српског дијалектолошког зборника САНУ, од његовог првог броја (1905. год.), али и о другим издањима (Босанскохерцеговачки дијалектолошки зборник, делом Хрватски дијалектолошки зборник и др.). У раду ће посебна посебна пажња бити усмерена на оне изворе који представљају типичне примере различитих дијалеката српског језика (призренско-тимочког, косовско-ресавског, шумадијско-војвођанског, зетско-рашког, херцеговачко-крајишког и др.).

Такво синтаксичко дијалектолошко истраживање до сада није вршено у српској нити српскохрватској дијалектологији, која је, успут буди речено, врло оскудна у радовима који се односе на синтаксичку проблематику, а посебно на проблематику реда речи.

Дисертација Сање Огњановић *Синтакса реда речи у дијалектима српског језика* тако има научно релевантан предмет, јер ће се у њој први пут понудити анализа језичких и стилских карактеристика реда речи у дијалектима српског језика, како она међудијалекатска, тако и она на релацији српски дијалекти према српском књижевном (стандардном) језику.

3. Библиографија прелиминарних истраживања

Сања Огњановић је приложила прелиминарни списак литературе од 44 библиографске јединице, које се укључују сву релевантну теоријску и емпиријску литературу о реду речи и с њим повезаним синтаксичким појавама:

1. Александер 2000: R. Alexander, *Tracking sprachbund boundaries: Word order in the Balkans*, Languages in contact, Studies in Slavic and General linguistics, vol. 28, Amsterdam – Atlanta, GA, Rodopi, 9– 27.
2. Асенова 1989: П. Асенова, *Балканско езикознание. Основни проблеми на балканския езиков съюз*, Наука и изкуство, София.
3. Белић 1958: А. Белић, *О језичкој природи и језичком развоју. Лингвистичка испитивања, књ. I*, Нолит, Београд.
4. Белић 1999а [1916]: А. Белић, *О српском књижевном и народном језику*, у: Историја српског језика, Изабрана дела Александра Белића, књ. 7, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 172– 188.
5. Белић 1999б [1925]: А. Белић, *Периода развоја српскохрватског језика од његовог настанка до данашњих дана*, у: Историја српског језика, Изабрана дела Александра Белића, књ. 7, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 265– 278.
6. Белић 2000а [1898]: А. Белић, *Ред речи (О реду речи у српском језику П. П. Ђорђевића*, Глас LIII, 167–231), у: Универзитетска предавања из савременог српскохрватског језика, Изабрана дела Александра Белића, књ. 14, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 296–301.
7. Белић 2000б [1905]: А. Белић, *Дијалектолошка карта српског језика*, у: О дијалектима, Изабрана дела Александра Белића, књ. 10, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 7– 49.
8. Вукомановић 2006: С. Вукомановић, *Српски језик и његов развој*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.
9. Грицкат 2004: И. Грицкат, *Студије из историје српскохрватског језика*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.
10. Грковић Мејдор 2004: Ј. Грковић Мејдор, *Увод у историјску синтаксу*, у: Предавања из историје језика, Нови Сад, Филозофски факултет.
11. Ђорђевић 1898: П. П. Ђорђевић, *О реду речи у српском језику*, Глас Српске краљевске академије, LIII, Београд.
12. Ђукановић 1997: П. Ђукановић, *О реду речи у драгачевском говору*, Дани српског духовног преображења, IV, Деспотовац, 201– 207.

13. Ивић 1960, М. Ивић, *Диференцијалне синтаксичке особине у словенском језичком свету*, Годишњак Филозофског факултета у Новом Саду, књ. 5, Нови Сад, 49–74.
14. Ивић 1963: М. Ивић, *Репертоар синтаксичке проблематике у српскохрватским дијалектима*, Зборник за филологију и лингвистику 6, Нови Сад, 13–30.
15. Ивић 1985²: П. Ивић, *Дијалектологија српскохрватског језика – Увод и штокавско наречје*, Матица српска, Нови Сад.
16. Ивић 1991а: П. Ивић, *Изабрани огледи III – Из српскохрватске дијалектологије*, Просвета, Ниш.
17. Ивић 1991б: П. Ивић, *Изабрани огледи I – О словенским језицима и дијалектима*, Просвета, Ниш.
18. Ивић 2001³: П. Ивић, *Српски народ и његов језик*, Издавачка књижарница Зорана Стојановића, Сремски Карловци – Нови Сад.
19. Ивић 2009: П. Ивић, *Српски дијалекти и њихова класификација*, Издавачка књижарница Зорана Стојановића, Сремски Карловци – Нови Сад.
20. Јонке 1963: Lj. Jonke, *O redu riječi sa sintaksičkog i stilističkog gledišta*, Zbornik u čast Stjepana Ivšića, Zagreb, 171–182.
21. Катнић Бакаршић 1999: М. Katnić Bakaršić, *Lingvistička stilistika*, Budapest: Open Society Institute Budapest.
22. Ковачевић 1998: М. Ковачевић, *Синтакса сложене реченице у српском језику*, Рашка школа – Српско просвјетно и културно друштво Просвјета, Београд – Србиње
23. Ковачевић 2000³: М. Ковачевић, *Стилистика и граматика стилских фигура*, Кантакузин, Крагујевац.
24. Ковачевић 2009: М. Ковачевић, *Огледи из српске синтаксе*, Чигоја, Београд.
25. Ковачевић 2012: *Синтаксичком конверзијом и семантички условљен везани ред ријечи у савременом српском језику*, Језик, књижевност, уметност, књ 1: Структурне карактеристике српског језика, уредник М. Ковачевић, ФИЛУМ, Крагујевац, 41–53.
26. Ковачевић 2012: М. Ковачевић, *Лингвостилистика књижевног текста*, Српска књижевна задруга, Београд.
27. Маретић 1963: Т. Маретић, *Грамматика и стилистика хрватскога или српскога књижевног језика*, Матица хрватска, Загреб.
28. Младенова 2007: М. Младенова, *Обшност и многообразие на словореда, Славяните и Европа*, VIII национални славистични четения (съставители:

- М. Младенова, Е. Дараданова), Софийски универзитет „Св. Климент Охридски“, Heron press, Sofia, 136–140.
29. Младеновић 2013: Р. Младеновић, *Линеаризација предикатскофразних енклитика у говорима јужног Косова и јужне Метохије*, Јужнословенски филолог, LXIX, Српска академија наука и уметности и Институт за српски језик, Београд, 401–415.
30. Окука 2008: М. Okuka, *Srpski dijalekti*, SKD Prosvjeta, Zagreb.
31. Павловић 2011: С. Павловић, *Дистрибуција енклитика у старосрпским повељама и писмима XII и XIII века*, Зборник Матице српске за филологију и лингвистику, LIV/2, Нови Сад, 31–52.
32. Пети-Стантић 2006: А. Peti-Stantić, *O kakvu je redu riječ?*, Filologija, 46–47, Zagreb, 227–238.
33. Пешикан 1958: М. Пешикан, *О месту енклитике у реченици*, Наш језик, IX, св. 7–10, 305–311.
34. Пипер и др. 2005: П. Пипер, И. Антонић, В. Ружић, С. Танасић, Љ. Поповић, Б. Тошовић, *Синтакса савременог српског језика, Проста реченица*, Институт за српски језик САНУ – Београдска књига – Матица српска, Београд – Нови Сад.
35. Поповић 2004: Љ. Поповић, *Ред речи у реченици*, Друштво за српски језик и књижевност Србије, Београд.
36. Поповић 2007: И. Поповић, *Историја српскохрватског језика*, Лира – Требник – Елвод принт, Нови Сад.
37. Радовановић 1990: М. Radovanović, *Spisi iz sintakse i semantike*, Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića – Dobra vest, Sremski Karlovci – Novi Sad.
38. Решетар 2010 [1907]: М. Rešetar, *Štokavski dijalekat*, Matica crnogorska, Podgorica.
39. Силић 1984: Ј. Silić, *Od rečenice do teksta*, Liber, Zagreb.
40. Симић–Јовановић 2002: Р. Симић, Ј. Јовановић, *Српска синтакса*, Јасен, Београд – Никшић.
41. Собољев 1997: А. Собољев, *О синтакси јужноцрногорских и источносрбијанских говора са гледишта балканологије*, О српским народним говорима, Дани српског духовног преображења, IV, Деспотовац, 9–20.
42. Станковић–Милорадовић 2012: С. Станковић и С. Милорадовић, *Српски културни идентитет у контексту балканског језичког мозаика*,

Филологија и универзитет (Тематски зборник радова), Филозофски факултет – Универзитет у Нишу, Ниш, 952–968.

43. Стевановић 1991⁵: М. Стевановић, *Савремени српскохрватски језик (граматички системи и књижевнojeзичка норма) II – Синтакса*, Научна књига, Београд.
44. Халупка Решетар 2009: Sabina Halupka-Rešetar, *Red reči u službi izražavanja informacionog fokusa u srpskom jeziku*, Зборник Матице српске за филологију и лингвистику, LII/2, Нови Сад, 169–186.

4. Циљеви истраживања, хипотезе и очекивани резултати

У пријави дисертације Сања Огњановић као основни циљ дисертације наводи испитивање реда речи у дијалектима српског језика (тзв. штокавском језичком ареалу), како старијим, тако и млађим. Како у проучавању реда речи постоје три основна приступа, синтаксички (тј. граматичко-семантички), информативни и стилистички, истраживање ће се усредсредити на један модел, па ће примарни циљ бити системски опис и анализа пре свега синтаксичког аспекта реда речи у дијалектима српског језика. Поред тога, циљ је и указивање на разлике стања између појединих дијалеката или групе дијалеката, али и на разлике дијалеката према књижевном језику.

Као *основне хипотезе* Сања Огњановић издваја следеће четири:

- 1) Ред речи ни у једном од дијалеката није потпуно подударан реду речи у савременом српском књижевном језику;
- 2) Разлике у реду речи не захватају све категорије речи, већ најчешће непунозначне, а само делом и пунозначне речи (нпр. адјективне речи);
- 3) Највише разлика у реду речи тиче се распореда енклитика, и то како у међудијалекатским односима тако и у односу дијалеката према књижевном језику;
- 4) На разлике у реду речи у неким дијалектима утичу и суседни, нарочито несловенски, језици.

Претпоставка је такође да ће слика реда речи у дијалектима српског језика, тј. појединачне изоглосе из области реда речи, показати нешто другачију територијалну диференцираност народних говора од уобичајене њихове поделе (нпр. везане за призренско-тимочки, косовско-ресавски, шумадијско-војвођански и др. дијалекте), у чијој су класификацији углавном фонолошко-морфолошки критеријуми.

Са доста основа може се очекивати да ће дисертационо истраживање Сање Огњановић *Синтакса реда речи у дијалектима српског језика* дати резултате који ће бити релевантни како за српску дијалектологију, тако и за теорију реда речи.

5. План рада

Сање Огњановић прелиминарно даје следећу композициону структуру своје дисертације:

- 1) Увод (представљање циљева и метода истраживања)
- 2) Преглед постојеће литературе о реду речи, како у дијалектима српског језика, тако у српском књижевном језику
- 3) Типови распореда реда речи, тј. обични, граматички, и други тип, актуелизовани ред речи, обрнути
- 4) Положај атрибута
- 5) Положај допуна и глагола
- 6) Положај помоћних речи
- 7) Стилистички аспект реда речи
- 8) Закључна разматрања

6. Методе истраживања

Истраживању ће се проводити применом неколико различитих метода. Основне методе биће структурно-дескриптивна и стилистичко-дескриптивна јер се рад базира на опису структурних карактеристика реда речи у дијалектима, али и тумачења међудијалекатских односа у погледу реда речи, као и односа дијалеката

према норми. Поред тога, користиће се методе прегледа, ексцерпције, класификације, анализе и обраде корпуса. У појединим деловима биће примењена и статистичка метода. Циљ је да се издвоје основни модели реда речи у дијалектима, да се дâ њихов опис са синтаксичког становишта, потпомогнут и стилистичким критеријумом тамо где је он релевантан.

VII. ЗАКЉУЧАК СА ОБРАЗЛОЖЕНОМ ОЦЕНОМ О ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ И КАНДИДАТА

На основу наведених података Комисија констатује да је Сања Огњановић подобна за израду докторске дисертације.

На основу онога што је у пријави наведено о постављеним циљевима, хипотезама, методу рада и очекиваним резултатима Комисија констатује да је предложена тема *Синтакса реда речи у дијалектима српског језика* подобна за израду докторске дисертације.

На основу наведених података о предложеном ментору Комисија констатује да је др Михаило Шћепановић подобан за ментора предложене докторске дисертације.

Комисија предлаже Наставно-научном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да прихвати позитивне оцене о подобности кандидата Сање Огњановић и предложене теме докторске дисертације *Синтакса реда речи у дијалектима српског језика*, а да се за ментора именује др Михаило Шћепановић, доцент Филолошког факултета Универзитета у Београду.

Београд, 8. децембар 2015.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ:

Др Михаило Шћепановић, доцент

Др Милош Ковачевић, редовни професор

Др Видан Николић, редовни професор
